

Wycinka drzew w kontekście ochrony gatunkowej

2026-02-23

Wraz z nadejściem wiosny, w przestrzeni medialnej pojawiają się artykuły zawierające informacje, że w okresie tzw. „okresu lęgowego”, jest bezwzględny zakaz prowadzenia prac związanych z wycinką czy pielęgnacją drzew. Artykuły te definiują okres lęgowy jako sztywno określony czas, rozpoczynający się 1 marca. Jest to teza pozbawiona podstaw prawnych, nosząca cechy dezinformacji.

Błędnym jest już samo założenie, że okres lęgowy można określić sztywnymi datami w kalendarzu. Biologia zwierząt jest uzależniona od warunków atmosferycznych, a więc nawet w przypadku gatunków zakładających lęgi w porze wiosennej, tzw. okres lęgowy może rozpocząć się już w lutym albo opóźnić się do kwietnia. Bardzo wczesna wiosna, jaka miała miejsce kilka lat temu, przyspieszyła biologię zwierząt o prawie miesiąc. Zjawisko takie zaobserwowali wtedy m.in. pracownicy ogrodu zoologicznego.

Kolejnym błędem jest założenie, że w okresie zimowym żadne ptaki (bo one są najczęstszymi, choć niejedynymi gatunkami chronionymi, występującymi w obrębie drzew) nie rozpoczynają lęgów. Za przykład mogą posłużyć tu gołębie miejskie, czy puszczyki zwyczajne. Z gatunków najwcześniej rozpoczynających lęgi wymienić z kolei można: sikory, kowaliki, sroki czy wróble.

Skąd zatem wzięło się określanie „okresu lęgowego” w terminie od 1 marca do 15 października? Termin taki – a w zasadzie jego dopełnienie – faktycznie zawarty jest w treści Ustawy o ochronie przyrody (art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r o ochronie przyrody, Dz. U. 2026 poz. 13), ale jego brzmienie i interpretacja są skrajnie inne.

Okres jesienno-zimowy od 16 października do końca lutego jest okresem, w którym bez żadnych dodatkowych uzgodnień jest dopuszczalne usuwanie gniazd ptasich z obiektów budowlanych lub terenów zieleni, jeżeli wymagają tego względy bezpieczeństwa lub sanitarne. Usunięcie gniazd ptasich z innych powodów, np. w związku z wycinką drzew pod inwestycję, wymaga zezwolenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska i to niezależnie od pory roku, w jakiej jest wykonywane. Analogicznie, wycinanie lub pielęgnacja drzew, na których nie stwierdzono gniazd ptasich, może odbywać się przez cały rok.

Oczywiście w okresie wiosenno-letnim jest znacznie większe prawdopodobieństwo, że w trakcie prac z drzewami można naruszyć zakazy związane z ochroną gatunkową. Dynamika zmian w występowaniu gatunków chronionych jest w tym okresie największa. Zaleca się, szczególnie w tym okresie, aby prace prowadzić pod nadzorem przyrodnika, który bezpośrednio przed pracami wykona przegląd pod kątem występowania gatunków chronionych. Jest to jednakże wyłącznie zalecenie, mające na celu uniknięcie możliwości popełnienia wykroczenia. Odpowiedzialność określona w kodeksie wykroczeń ponosi się wyłącznie w przypadku, gdy wykonując prace naruszy się ustawowe zakazy. Sam brak zapewnienia nadzoru przyrodniczego nad pracami nie jest wykroczeniem w rozumieniu obowiązującego prawa.

W stosunku do dziko występujących zwierząt objętych ochroną prawną, obowiązuje szereg zakazów, z

których warto wymienić chociażby zakazy umyślnego zabijania, okaleczania lub chwytania, umyślnego niszczenia jaj lub form rozwojowych, niszczenia siedlisk lub ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania, czy też niszczenia, usuwania lub uszkodzania gniazd.

Naruszenie przepisów ochrony przyrody poprzez likwidowanie siedlisk jest niezgodnym z przepisami niszczeniem siedlisk i ostoi chronionego gatunku i stanowi wykroczenie lub przestępstwo, wymagające zgłoszenia i podjęcia działań przez straż miejską, policję lub prokuraturę.

Co istotne, fakt posiadania zezwolenia na usunięcie drzew nie zwalnia z odpowiedzialności za poczynione w trakcie prac wykroczenia w zakresie ochrony gatunkowej. W trakcie wydawania zezwolenia na usunięcie drzewa są one sprawdzane pod kątem występowania gatunków chronionych, ale aktualność takich ustaleń jest stosunkowo krótka. O ile można zakładać, że jeżeli od oględzin urzędnika, do faktycznej wycinki drzewa mija kilka tygodni okresu zimowego, to prawdopodobieństwo zmiany tego stanu jest znikome (ale nie zerowe), ale jeżeli od oględzin do wycinki mija kilka lub nawet kilkanaście miesięcy, to aktualność tych ustaleń jest znikoma.

Usunięcie pojedynczych drzew, które można samodzielnie pod tym kątem oglądnąć, raczej nie narazi nikogo na naruszenie zakazów, z tym że poza konstrukcjami przypominającymi gniazda, należy również zwrócić uwagę na dziuple i wszelkie rozwidlenia gałęzi, w których mogą być nierzucające się o oczy gniazda. Dobrą praktyką jest przyglądnięcie się drzewu o różnych porach dnia. Rzetelny wykonawca wykonujący prace z użyciem zwyżki lub technik linowych, powinien zacząć prace od przeglądu drzewa z poziomu jego korony.

Znacznie większe ryzyko występuje w przypadku, gdy wycinane są drzewa rosnące w zagęszczeniu, nawet jeżeli są to drzewa nie wymagające zezwolenia na usunięcie lub zakrzaczenia. W takich sytuacjach bezwzględnie zalecane jest dokonanie profesjonalnej opinii przyrodniczej.

Podsumowanie:

- w okresie od 1 marca do 15 października nie ma zakazu usuwania drzew, ale należy szczególnie uważać na występowanie gatunków chronionych
- usunięcie gniazda ptasiego w okresie od 1 marca do 15 października zawsze wymaga zgody Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, poza tym okresem można bez takiej zgody usuwać gniazda wyłącznie ze względów bezpieczeństwa lub sanitarnych
- prace wycinkowe i pielęgnacyjne na drzewach zaleca się poprzedzać sporządzeniem opinii przyrodniczej (szczególnie ornitologicznej)
- stwierdzone przypadki niszczenia gniazd, zabijania, niszczenia siedlisk itp. należy zgłaszać organom ścigania.